

Кудлик Наталія Миронівна,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 76010, м. Івано-Франківськ, вул. Короля Данила, 13, e-mail: nataliia.kudlyk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-7256-4958>

Kudlyk Nataliia Myronivna,

Postgraduate Student of the Department of Public Management and Administration, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, 76010, Ivano-Frankivsk, 13, Korolya Danyla str., e-mail: nataliia.kudlyk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-7256-4958>

Молодцов Олександр Володимирович,

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 76010, м. Івано-Франківськ, вул. Короля Данила, 13, e-mail: omolodtsov20@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4168-0092>

Molodtsov Oleksandr Volodymyrovych,

Doctor of Public Administration, Associate Professor, Professor at the Department of Public Management and Administration, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, 76010, Ivano-Frankivsk, 13, Korolya Danyla str., e-mail: omolodtsov20@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4168-0092>

ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА ПАЛАТА ЯК ІНСТИТУЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ «GOVERNANCE»

Анотація. Мета роботи. Повномасштабна російська агресія зумовлює необхідність відновити втрачений економічний потенціал на основі розвитку підприємництва, яке значною мірою опирається у своїй діяльності на торгово-промислові палати. Останні мають стати одними із основних суб'єктів економічного відновлення держави. Виконання цього завдання стає можливим у разі конструктивної співпраці органів публічного управління та адміністрування з громадськими організаціями в рамках системи публічного управління «governance», яка є зразковою для України. На сьогодні ми ще не отримали всебічного розгляду публічно-управлінського аспекту взаємодії торгово-промислових палат та органів публічного управління та адміністрування. У той же час інтерес до цієї взаємодії знову набуває актуальності у зв'язку із завданнями публічно-управ-

лінської влади відбудувати економіку України, спираючись на ефективну модель взаємодії з підприємницькими структурами та їх бізнес-об'єднаннями. **Мета дослідження** полягає у наданні всебічної характеристики торгово-промислової палати як інституції та структурного елемента системи «governance». **Методологія.** Потреби корекції та налагодження публічно-управлінських процесів відповідно до нових завдань потребують їх теоретичного обґрунтування та відповідного теоретико-методологічного апарату з теорії публічного управління, адміністративного права, економіки, соціології. Реалізація цього дослідження буде опиратись також на понятійний апарат теорії нового інституціоналізму, серед аналітичних інструментів якої є поняття «інститут» та «інституція». **Наукова новизна** полягає у наданні розгорнутої характеристики торгово-промислової палати як інституції громадянського суспільства, яка виконує функції структурного елемента зразкової для України моделі публічного управління «governance». **Висновки.** Всебічний розгляд торгово-промислової палати як інституції громадянського суспільства та елемента системи (моделі) публічного управління «governance» дають підстави вважати цю громадську структуру унікальним елементом самоорганізації підприємництва. Вона «по вертикалі» представляє інтереси всіх рівнів підприємництва – малого, середнього та великого. А «по горизонталі» охоплює своєю діяльністю усі сфери підприємництва – промисловість, внутрішню та зовнішню торгівлю, сільське господарство, фінансову систему, сферу послуг.

Ключові слова: торгово-промислова палата, інститут, інституція, підприємницька інфраструктура, некомерційна публічна корпорація, система публічного управління «governance».

CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY AS AN INSTITUTION OF CIVIL AND A STRUCTURAL ELEMENT OF THE «GOVERNANCE» SYSTEM

Abstract. The goal of the work. Full-scale Russian aggression makes it necessary to restore the lost economic potential on the basis of the development of entrepreneurship, which largely relies in its activity on the chambers of commerce and industry, which should become one of the main subjects of the economic recovery of the state. Fulfillment of this task becomes possible in the case of constructive cooperation of public management and administration bodies with public organizations within the framework of the «governance» public management system, which is exemplary for Ukraine. To date, we have not yet received a comprehensive review of the public management aspect of the interaction between chambers of commerce and public management and administration. At the same time, the interest in this interaction is gaining relevance again in connection with the tasks of the public-management authorities to rebuild the economy of Ukraine, based on an effective model of interaction with business structures and their business associations. **The purpose of the study** is to provide a comprehensive description of the Chamber of Commerce and Industry as an institution and a structural element of the «governance» system. **Methodology.** The need for correction and adjustment of public management processes in accordance with new tasks requires their theoretical justification and the corresponding theoretical and methodological apparatus from the theory of public management, administrative law, economics, sociology. The implementation of this study will also be based on the conceptual apparatus of the theory of new institutionalism, among the analytical tools of which are the concepts of «institute» and «institution». **The scientific novelty** consists in providing a detailed description of the Chamber of Commerce and Industry as an institution of civil society, which performs the functions of a structural element of the model of public administration «governance» that is exemplary for Ukraine. **Conclusions.** A comprehensive examination of the Chamber of Commerce and Industry as an institution of civil society and an element of the system (model) of public management «governance» gives reasons to consider this public structure a unique element of self-organization of entrepreneurship. It «vertically» represents the interests of all levels of entrepreneurship – small, medium and large. And «horizontally» covers all spheres of business – industry, domestic and foreign trade, agriculture, the financial system, the sphere of services.

Key words: chamber of commerce and industry, institute, institution, entrepreneurial infrastructure, non-commercial public corporation, public management system «governance».

1. Вступ

Дослідженням становлення та розвитку торгово-промислової палати (далі – ТПП) України займалися такі вітчизняні дослідники як: Б.В. Александрова, Г.М. Болдирь, І.Л. Гурняк, К.Р. Добкіна, А.В. Куц, Г.Д. Чижиков та інші. У цих працях основним предметом розгляду проблематики торгово-промислових палат є економічні та правові аспекти їх функціонування. Ці дослідники висвітлили важливі питання, пов'язані з розуміння ролі та функцій цих структур серед ринкових інститутів та інституцій. У дослідженнях вони опирались, головним чином на можливості неокласичного економічного аналізу, теоретичні основи якого закладені О. Вільямсоном, Д. Нортон, р. Коузом та іншими. Наш аналіз наукової літератури з тематики ТПП показує, що ми ще не отримали всебічного розгляду публічно-управлінського аспекту взаємодії торгово-промислових палат та органів публічного управління та адміністрування. У той же час інтерес до цієї взаємодії знову набуває актуальності у зв'язку із завданнями публічно-управлінської влади відбудувати економіку України, спираючись на ефективну модель взаємодії з підприємницькими структурами взагалі, й з ТПП, зокрема. Це потребує формування відповідних інституціональних засад та інституційного забезпечення.

На порядку денному стоїть питання інституціоналізації більш ефективних механізмів партнерства влади та бізнесу. Ця проблематика, зокрема, потребує дослідження ТПП як інституції громадянського суспільства, яка взаємодіє з органами публічного управління та адміністрування з метою вирішення проблем розвитку підприємництва в системі публічного управління «governance». Відповідно, **мета дослідження** полягає у наданні всебічної характеристики ТПП як інституції та структурного елемента системи публічного управління «governance». Досягнення мети дослідження потребує теоретичного обґрунтування на основі теоретико-методологічного апарату теорії публічного управління, адміністративного права, економіки, соціології, теорії нового інституціоналізму, серед аналітичних інструментів якої є поняття «інститут» та «інституція». Логіка представлення дослідженого матеріалу передбачає послідовне розкриття інституціональної природи ТПП, специфіки взаємодії ТПП з органами публічного управління та адміністрування в системі «governance», особливостей ТПП як публічної некомерційної організації та висновків.

2. Інституціональна природа ТПП та її інституціональна спроможність

Інституціональна природа бізнес-об'єднань пов'язана з певними суспільними відносинами та потребами, для задоволення яких створюються інститути та інституції з типізованими під певні завдання функції. Досить часто ці два поняття («інститут» та «інституція») отожднюються. Не поглиблюючись у деталі наукової дискусії з цього приводу, відзначимо, що більш коректний підхід продемонстровано у наукових працях, де обґрунтовується необхідність розрізнення смислового наповнення цих базових аналітичних категорій, які виступають інструментами дослідження тих чи інших соціальних феноменів. Оскільки ми плануємо розкрити поставлену проблему через ці методологічні інструменти, коротко їх охарактеризуємо.

«Інститут» ми трактуємо, вслід за Н. Обушною, як стійкі (довготривалі) соціально-економічні відносини у суспільстві, що відображають його нормативно-ціннісні й культурні характеристики й передбачають ефективний розподіл функцій у процесі спільної діяльності, та ґрунтуються на формальних і неформальних інституціях. Із запропонованого визначення випливає, що будь-який інститут має у своєму розпорядженні унікальний склад інституцій, що забезпечує можливість різноманітних форм організації людської діяльності, та закріплює видовий статус організацій, оскільки виступає як їх абстрактно-функціональна модель» (Обушна, 2016). Інституціональні зміни, як показали автори роботи (Dzvinchuk, Petrenko, Orliv, Molodtsov, 2020), завжди пов'язані з інституційними змінами, які здійснюються на основі перегляду функцій інституцій в рамках домінуючої інституціональної матриці.

Основним елементом інституту є правила (стандарты, алгоритми, статутні вимоги). Вони мають бути усталеними та пов'язаними один з одним через наявні ідентичності, які надають відчуття приналежності до класифікаційних груп та полегшують розпізнавання (інституціональну ідентифікацію) в них. Норми законодавства мають врегулювати відносини, пов'язані з цими потребами. Інакше кажучи, інституціональна природа будь-яких інститутів відбивається у нормах законів, у яких зазначається особливе функціональне призначення кожного з них. У цьому плані теорія публічного управління та адміністрування орієнтується на соціологічні знання, згідно з якими поняття «інститут» вважається одним з найважливі-

ших, оскільки воно вказує на значущі публічно-управлінські аспекти: а) особлива форма (інституціоналізованої) соціальної дії; б) специфічна реальність, що формується в різних сферах суспільства; в) комплекс норм (формальних та неформальних), що регулюють групу одиниць суспільних відносин.

Суспільний феномен (інститут), що характеризується такими ознаками, впорядковує і формалізує політичні, економічні та ідеологічні відносини, забезпечує згуртованість суспільства, робить його функціонування більш сталим та передбачуваним. Відповідно до сказаного, логічно розуміти під спроможністю інституту – здатність регулювати певний тип соціальних відносин на основі визнаних державою міжнародно-правових актів, національного законодавства та суспільної легітиматії (нормативний аспект сутності інституту). На цей суттєвий момент слушно звертають увагу окремі дослідники (Баштанник, 2023; Обушна, 2016). Інституціональна спроможність реалізується через інституції – тобто через організації, що наділені набором певних типізованих функцій.

Інституції мають бути здатними виконувати свої функції на основі нормативно-правового, організаційного та ресурсного забезпечення (структурний аспект сутності інституції). Цей феномен називається інституційною спроможністю. Вона характеризується такими параметрами: 1) нормативно-правова складова – наявність узгодженої нормативно-правової бази; 2) організаційна складова – наявність необхідного рівня структурної диференціації; 3) ресурсна складова – наявність достатнього обсягу людських і матеріальних ресурсів (Баштанник, 2023). Таким чином, поняття «інститут» та «інституція» не є тотожними, відповідно ми маємо розрізняти «інституціональну» та «інституційну» спроможності. Відповідно до сказаного вище під інституціональною спроможністю ТПП ми маємо розуміти здатність міжнародно-правових актів та національного законодавства регулювати сферу відносин, пов'язану з функціонуванням та розвитком підприємництва. Під інституційною спроможністю – здатність ТПП виконувати свої функції на основі нормативно-правового, організаційного та ресурсного забезпечення. Специфіка взаємодії ТПП з органами публічного управління та адміністрування в системі «governance»

У такий спосіб зазначені вище методологічні позиції ми екстраполюємо на регулювання економічних відносин за участю ТПП, оскільки принципи, механізми та особливості взаємодії

держави та підприємницького співтовариства через створені ними організації мають інституціональну природу. Відповідно розвиток підприємництва ми можемо представити як розвиток спеціалізованих інститутів та інституцій. Інституції громадських об'єднань підприємців існували з найдавніших часів. Початок їх утворення може бути віднесений до часів язичницьких релігій. Прикладом цього може бути колегія купців, відома ще за часів Стародавнього Риму. Але нас цікавить передусім проблематика сучасної України, де розвиток інституцій підприємництва супроводжується пошуком нових форм представництва та механізмів реалізації його інтересів у взаємодії із органами публічного управління та адміністрування.

Ідеальною моделлю такої взаємодії на сучасному етапі суспільних відносин є модель «governance», яка представляє собою певну систему прийняття взаємоузгоджених рішень у різних сферах, у тому числі у сфері розвитку економіки та підприємництва. Система «governance» як полісуб'єктне управління є однією із форм реалізації системи публічного управління «government». Органи публічної влади, що функціонують у системі «government», можуть використовувати «governance», коли перестають бути суто моноцентричними й стають одним із суб'єктів, залучених до процесу прийняття рішень. Як справедливо відмічають Е. Лібанова та С. Романюк, важливість такого управлінського інструментарію для органів влади є достатньо високою: у випадку його використання державні (та місцеві) органи розглядають приватних та громадських акторів суспільства як ресурси та інструменти для спільного формування й здійснення політики на противагу їх перетворенню у пасивні цілі та об'єкти державного регулювання (Лібанова, Романюк 2023).

Формування системи «governance» є досить складним процесом. На цьому шляху змінюється модель прийняття публічно-владних рішень, змінюються інститути, переглядаються система цінностей та інституції, масштаб та засоби здійснення повноважень органів публічної влади та громадських інституцій. Як стверджують фахівці ОЕСР, на ці зміни вплинули чотири групи історичних факторів. Перша – це прямий вплив боротьби за впровадження більшої демократії та конкурентних ринків. Друга – зростання економічної продуктивності й матеріального добробуту, які змінили цілі і методи управління домогосподарствами, підприємствами та органами публічної влади. Третя –

містить правила й системи переконань, які впливають на прийняття рішень та їх імплементацію у всіх сферах суспільних відносин. Насамкінець, четверта група факторів – це інновації та трансформації інституціонального дизайну, організаційної структури та адміністративної діяльності (ОЕСД, 2001).

Інституціональний дизайн системи публічного управління «governance» передбачає, що органи публічного управління та адміністрування зобов'язані створювати сприятливі умови для підприємництва, реалізації самостійної, систематичної бізнес-активності із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, здійснюваної фізичними та юридичними особами на власний ризик з метою отримання прибутку. За рахунок бізнес-активності органи публічної влади намагаються досягти більш динамічного зростання та підвищити ефективність господарської системи на основі її модернізації. Зрозуміло, що на цьому шляху виникає багато проблемних питань щодо інституціональної взаємодії «держава – підприємництво», відповіді на які, серед іншого, залежать від коректного розуміння інституціональної природи ТПП та її інституційної спроможності.

Досить часто в українському науковому дискурсі систему публічного управління «governance» позначають терміном «врядування» і використовують його переважно для характеристики механізму взаємодії органів влади різного рівня (національного, регіонального, місцевого) між собою та / чи з іншими зацікавленими особами – бізнесовими структурами, громадськими організаціями, різноманітними соціальними групами – щодо формування державної політики та зміцнення взаємної довіри (Шаульська, 2018). Проте ми дотримуємось ширшої інтерпретації відносить governance до різних моделей координації суспільних відносин із складними взаємозалежностями, характеризуючи його як «структуровані шляхи і заходи, в яких дивергентні переваги незалежних акторів транслюються у вибір політики «локалізованих цінностей» так що плюралізм інтересів трансформується у скоординовану дію і досягається згода акторів». Згідно з концепцією «governance» органи публічної влади управляють суспільством зверху-донизу через закони, правила і децентралізоване полісуб'єктне управління, що базується на взаємозалежності, переговорах та довірі (Лібанова, Романюк, 2023).

Система публічного управління «governance» базується на принципах, якими мають керуватись ТПП та всі інші добровільні об'єднання.

Ці інституціональні норми зазначені у статті 3 Закону України «Про громадські об'єднання» (2012 р.). Це принципи: добровільності; самоврядності; вільного вибору території діяльності; рівності перед законом; відсутності майнового інтересу їх членів (учасників); прозорості, відкритості та публічності. Модернізація в Україні інститутів на основі зазначених вище принципів змінила основоположні інститути пострадянського українського суспільства, створила базові умови для підвищення його потенційної конкурентоспроможності та ефективності в системі ринкових відносин. Сьогодні можна констатувати, що інституціональні перетворення, проведені в Україні з початку отримання незалежності, сприяли поступовій трансформації традиційного «закритого суспільства» у «відкриті», підвищенню громадянської активності різних соціальних верств, створенню мережі різноманітних добровільних об'єднань в різних сферах суспільного життя. Ця мережа поступово заповнювала простір між державою та суспільством й сьогодні стала своєрідним посередником між ними.

Чільне місце серед цих «сполучних ланок» зайняли різноманітні представницькі організації підприємців (ТПП, біржові товариства, профспілки, асоціації роботодавців та інші), які виступають інституціональними структурами громадянського суспільства у сфері економічних відносин. Але сама наявність великої кількості бізнес-об'єднань ще дає достатніх підстав, щоб стверджувати, що їх взаємодія з органами публічного управління та адміністрування відповідає всім характеристикам системи «governance» з погляду її оцінки як способу координації у прийнятті колективно обов'язкових рішень різними незалежними один від одного суб'єктів влади та суспільства.

Сам факт реалізації в Україні правової системи, яка дає змогу утворювати громадські об'єднання на основі волевиявлення громадян та діяти незалежно від держави, засвідчив, що створено інституціональне середовище, сприятливе для вираження та захисту колективних інтересів. Через громадські об'єднання її члени та широкі верстви населення залучаються до активної державотворчої діяльності, та стають фактором впливу на всі публічно-владні інституції. Вони покликані захищати суспільство від необґрунтованого втручання держави в громадське життя. Громадські об'єднання дають можливість задовольняти природну потребу людини реалізовувати себе у справі розбудови суспільства та держави, значною

мірою, за рахунок ефективної діяльності підприємницьких структур. Для координації своїх рішень вони, згідно з концепцією публічного управління «governance», мають наближатися до позицій, яких дотримуються органи публічної влади. Водночас між державою і громадянським суспільством має зберігатися певна дистанція у відносинах управління, оскільки інакше суспільство ризикує зіткнутися або з деволуцією інститутів управління, або етатизацією інститутів громадянського суспільства (Bashtannyk, 2023).

В рамках системи «governance» ТПП, як громадська інституція, має виконувати функції суб'єкта самоорганізації підприємницьких структур. Як зазначає відомий у світі дослідник-економіст М. Фрідман, економічна влада може бути широко розосереджена. Немає закону збереження енергії, що змушує нові центри економічної могутності зростати за рахунок вже існуючих у результаті дій багатьох людей (Friedman, 1992). Це відрізняє економічну владу від політичної, яка завжди намагається сконцентрувати владу у своїх публічно-владних структурах. Тому можна стверджувати, що економічна влада за своєю інституціональною природою є більш розосередженою (децентралізованою) ніж політична.

Специфікою ТПП як добровільного об'єднання є те, що вона є суб'єктом економічного середовища, яке представляє собою певну упорядковану економічну структуру – економічну спільноту. Кожний суб'єкт у цій спільноті має свою специфічну роль в розосереджених реаліях економічної влади. До поняття «економічна спільнота» входять всі без виключення суб'єкти економічної діяльності. ТПП слід виділяти серед інших, оскільки її місце в системі економічних відносин визначає її особливу сферу активності зі своїми специфічними інтересами та цілями. Якщо йти цією логікою далі від загального до конкретного, то ми маємо наступним кроком виділити ТПП із загальної структури бізнес-спільноти й віднести її до бізнес-асоціації, інституціональне призначення якої полягає в тому, щоб бути базисом розвитку сучасних бізнес-спільнот. Таким чином, інституціональна роль ТПП як бізнес-об'єднання полягає в тому, щоб бути одним із основних елементів самоорганізації бізнес-спільноти. Окрім ТПП до сучасних бізнес-асоціацій належать професійні об'єднання, федерації виробників, асоціації роботодавців, об'єднання представників бізнесу тощо.

На сьогодні бізнес-асоціації виступають основними інституціональними суб'єктами самоорганізації економічної спільноти – суб'єктів малого та середнього підприємництва, забезпечуючи взаємодію між підприємницькими структурами та органами публічного управління та самоврядування (Козловський, Синегуб, 2022, 248–253). ТПП, як й інші бізнес-асоціації, покликані захищати свободу підприємницької діяльності, яка відноситься до найважливіших конституційних прав громадян (ст. 42 Конституції України). Ці права конкретизуються у галузевому законодавстві, зокрема, у цивільному та господарському. Вони визначають спроможність ТПП проводити необхідні заходи для підтримки та розвитку підприємництва, в тому числі міжнародного, здійснювати вплив на корекцію державної політики розвитку підприємництва, проведення реформ у цій сфері.

Принцип свободи підприємницької діяльності у даному разі розуміється ширше, ніж тільки право кожного вести підприємницьку діяльність, засновувати товариства. Це також означає можливість мати змогу вільно й якісно проводити підприємницьку діяльність, самостійно приймати важливі рішення на основі власних поглядів без втручання у цей процес органів публічного адміністрування, наприклад з питань надання дозволів чи інших структур. Тобто сам цей принцип свободи підприємницької діяльності має розглядатись з точки зору інституціональних норм соціальної, демократичної і правової держави (Квітко, Чумаченко, 2020). Норми, правила та процедури дають змогу діяти в системі публічного управління «governance» множинним суб'єктам з різними інтересами вирішувати конкретні проблеми, детерміновані специфікою даної сфери та за участю інших суб'єктів. Одночасно цей принцип відображає систему «governance» з погляду необхідності певних правил, норм, процедур, які уможливають прийняття і реалізацію суб'єктами спільних рішень; контроль за дотриманням даних правил здійснюється, зорганізується самими особами, а їх порушення спричиняє невідворотне застосування конкретних взаємозгоджених санкцій. Зрозуміло, що така свобода має бути унормованою, оскільки права підприємця стають фікцією без належного їх інституціонального, фінансового, організаційного, юридичного та процедурного, забезпечення.

Інша особливість системи «governance» виражено в тому, що воно здійснюється як полісуб'єктне управління. ТПП є одним з бізнес-об'єднань, яке бере участь у координованому процесі прийняття рішень. Але водночас вона є інституцією

з поліфункціональним різноманіттям внутрішньо- та міжінституційних системних зв'язків. Ця інституційна підсистема суспільства охоплює велику кількість учасників, безліч взаємодіючих соціальних груп і організацій. Відповідно до цього формується дуже складна нормативно-правова система, яка врегульовує велику різноманітність інституційних, організаційних форм та зв'язків. Засади функціонування ТПП як інституції є предметом регулювання різних галузей національного права, в тому числі й адміністративного, яке безпосередньо регламентує відносини, пов'язані із порядком їх створення, контролю за їх діяльністю, припиненням діяльності торгово-промислових палат.

3. ТПП як некомерційна публічна корпорація та суб'єкт інфраструктури підприємництва

Для позначення інституціонально-організаційних особливостей ТПП вважаємо адекватним використання поняття «некомерційна публічна корпорація». Підставою для такого підходу є зміст поняття «корпорація», наукова інтерпретація якого може використовуватися для характеристики всіх соціальних організацій (формальних і неформальних), так і організацій з деякими особливостями. Наприклад, – для характеристики колективних суб'єктів, зокрема добровільних об'єднань фізичних чи юридичних, організованих з урахуванням членства; установ – організацій, заснованих кількома фізичними чи юридичними особами, міжнародних (транснаціональних) організацій, що мають структуру в кількох країнах і мають узгоджену стратегію прийняття рішень.

ТПП як один із елементів полісуб'єктного управління («governance») представляє інтереси всієї інфраструктури підприємництва. Вона взаємодіє з державними, приватними та іншими громадськими інституціями (організаціями, установами і об'єднаннями) на системній основі. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2013 р.) зазначає, що інфраструктурою підтримки малого і середнього підприємництва є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які ведуть діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринок. Ключова функція інфраструктури підприємництва полягає в забезпеченні усталеного функціонування та підвищенні ефективності взаємозв'язків між

елементами бізнес-середовища країни, регіону та представниками інших держав.

Окрім ТПП до суб'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва належать: бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, технологічні парки, фонди підтримки підприємництва, фінансові установи, інноваційні, інвестиційні, лізингові компанії, консультативні центри. Така розгалужена структура, нерівні потенціали ресурсного забезпечення, інформаційно-комунікативних можливостей, різні позиції на ринку ускладнює імплементацію системи публічного «governance» у сфері економічних відносин. Крім того, серед суб'єктів інфраструктури підприємництва формуються різні позиції щодо вірогідності чесної поведінки партнера по бізнесу чи представника публічно-владного органу.

Сам термін «публічність» є ключем до розуміння особливостей діяльності ТПП, що здійснюється в організаційно-правовій формі добровільних об'єднань. Поняття «публічність», у контексті діяльності ТПП відбиває ступінь впливу громадськості на діяльність цих організацій. Публічність є ознакою ТПП як такої інституції, яка є в силу свого інституціонального призначення переслідує суто публічний інтерес, діє виключно в інтересах підприємницької спільноти, є безпосередньо відкритою для впливу (втручання) з боку підприємців. З позицій інституціонального підходу цей термін (некомерційна корпорація), на наш погляд, краще відображає особливості ТПП як добровільного об'єднання підприємницької спільноти та як елемента інституціонального механізму держави, побудованого за системою «governance».

Застосовуючи термін «некомерційна публічна корпорація», ми також звертаємо увагу на те, що ТПП виконує публічні функції саме на корпоративній основі. Це сприяє усвідомленню того факту, що у сфері підприємництва формуються, з однієї сторони публічні, з іншої – корпоративні інтереси підприємців, які через суб'єктивні чи інші фактори можуть збігатися або не співпадати з державними інтересами. Будь-який колективний суб'єкт, як і окремий індивід, може мати як суспільно значущі, так й суто егоїстичні цінності, на основі яких може формуватися колективний егоїзм. Ця проблематика, безумовно заслуговує окремого дослідження.

4. Висновок

Викладені вище характеристики ТПП як інституції громадянського суспільства та елемента системи публічного управління

«governance» дають підстави вважати цю громадську структуру унікальним елементом самоорганізації підприємництва. Вона «по вертикалі» представляє інтереси всіх рівнів підприємництва – малого, середнього та великого. А «по горизонталі» охоплює своєю діяльністю усі сфери підприємництва – промисловість, внутрішню та зовнішню торгівлю, сільське господарство, фінансову систему, сферу послуг. Узагальнюючі судження щодо результатів проведеного дослідження полягають у наступному:

ТПП за своїм інституціональним статусом є некомерційною публічною корпорацією, що має найкращий доступ до цільової аудиторії й ближче знайома із проблемами і потребами підприємців, володіє більшою гнучкістю у прийнятті рішень, ніж органи публічного адміністрування. Вона має кращі комунікації, контактуючи з підприємствами всього світу за допомогою організації різних заходів, зокрема таких як ярмарки, виставки, обмін діловими делегаціями тощо, кращі позиції щодо вірогідності чесної поведінки по відношенню до відстоювання інтересів підприємців.

Ідеальною моделлю взаємодії ТПП з органами публічної влади є система «governance», яка представляє собою полісуб'єктний механізм прийняття взаємоузгоджених рішень у сфері розвитку економіки та підприємництва. Система публічного управління «governance» базується на полісуб'єктному механізмі управління, у якому органи публічної влади стають рівноправними партнерами громадських та приватних інституцій, залучених до процесу прийняття рішень. Органи публічної влади взаємодіють з ТПП виключно через закони, правила і децентралізоване полісуб'єктне управління, що базується на взаємозалежності, переговорах та довірі.

ТПП, як елемент системи «governance» у сфері бізнесу, виступає одним із основних стейкхолдерів суспільної угоди в Україні по лінії «влада – бізнес». У цій інституціональній ролі ТПП здатна впливати на економічний розвиток країни, забезпечуючи економічну свободу як основу економічного прориву в умовах демократичного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: _____

1. Баштанник О. Концептуальні засади визначення феномену спроможності в сучасній методології дослідження державного управління. *Публічне управління та місцеве само-*

врядування. 2023. 2, 10–18, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-2>

2. Квітко В., Чумаченко І. Підприємництво в Україні часів незалежності. *Молодий вчений*: № 1 (77) (2020). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3624/3588>
3. Козловський С.В., Синегуб П. С. Порівняльний аналіз діяльності бізнес-спільнот в Україні // *The 7th International scientific and practical conference "Eurasian scientific discussions"* (August 1–3, 2022). Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2022. 298 p.
4. Лібанова Е., Романюк С. Концептуалізація полісуб'єктного управління в соціальних відносинах. *Демографія та соціальна економіка*. 2023, № 3 (53). С. 33–53.
5. Обушна Н. І. Особливості категоріального апарату інституціональної теорії у площині державного управління. *Менеджер*. 2016. № 1. С. 40–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_1_8
6. Шаульська Г. М. Сучасні західні управлінські моделі. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 3. С. 111–116.
7. Bashtannyk O. Paradigmatic foundations of research and functioning of institutions in the context of implementation of state power and political government. *Worldview explications of modernism and postmodernism* : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. 310 p. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-357-6-1>
8. Friedman M. Economic Freedom, Human Freedom, Political Freedom. Delivered November 1, 1991. URL: <https://www.calculumus.org/lect/07polgosp/frlect.pdf>
9. OECD. Governance in the 21st Century. OECD Publishing, Paris, 2001. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264189362-en>
10. Modelo tridimensional da matriz intitucional como ferramenta metodoloxica para deseñar cambios institucionais / Dzvinchuk D.I. and other. *Revista Galega de Economía*. 2020. Vol. 29. № 1. pp. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.15304/rge.29.1.6236>.

REFERENCES: _____

1. Bashtannyk O. (2023). Kontseptualni zasady vyznachennia fenomenu spromozhnosti v suchasnyy metodolohii doslidzhennia derzhavnoho upravlinnia [Conceptual bases for defining the phenomenon of capacity in the modern methodology of public administration research]. *Public administration and local governance*, no. 2, pp. 10–18, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-2>
2. Kvitko V., Chumachenko I. (2020). Pidpriemnytstvo v Ukraini chasiv nezalezhnosti [Entrepreneurship in Ukraine since independence]. *Young Scientist*, no. 1 (77). Retrieved from: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3624/3588>

3. Kozlovskiy S.V., Syniehub P. S. (2022). Porivnialnyi analiz diialnosti biznes-spilnot v Ukraini [Comparative analysis of business communities in Ukraine]. Proceedings of *the 7th International scientific and practical conference "Eurasian scientific discussions"* (August 1–3, 2022). Barcelona: Barca Academy Publishing, 298 p.
4. Libanova E., Romaniuk S. (2023). Kontseptualizatsiia polisubiektnoho upravlinnia v sotsialnykh vidnosynakh [Conceptualization of polysubjective management in social relations]. *Demographics and social economy*, no. 3 (53), pp. 33–53.
5. I. Obushna N. I. (2016). Osoblyvosti katehorialnoho aparatu instytutsionalnoi teorii u ploshchyni derzhavnoho upravlinnia [Features of the framework of categories of institutional theory in public administration]. *Manager*, no. 1, pp. 40–48. Retrieved from: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_1_8
6. Shaulska H. M. (2018). Suchasni zakhidni upravlin-ski modeli [Modern Western management models]. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, no. 3, pp. 111–116.
7. Bashtannyk O. (2023). Paradigmatic foundations of research and functioning of institutions in the context of implementation of state power and political government. *Worldview explications of modernism and postmodernism*. Riga: Baltija Publishing, 310 p. Retrieved from: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-357-6-1>
8. Friedman M. (1991). Economic Freedom, Human Freedom, Political Freedom. Retrieved from: <https://www.calculamus.org/lect/07pol-gosp/frlect.pdf>
9. Organisation for Economic Co-operation and Development (2001). *OECD Governance in the 21st Century*. OECD Publishing: Paris. Retrieved from: <https://doi.org/10.1787/9789264189362-en>
10. Dzvinchuk D.I. et al. (2020). Modelo tridimensional da matriz intitucional como ferramenta metodológica para diseñar cambios institucionas. *Revista Galega de Economía*, Vol. 29, no. 1, pp. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.15304/rge.29.1.6236>.